

FURQAT O'Z DAVRINING BLOGERI BO'LGANMI?

Asatullayeva Kamola

*Toshkent arxitektura va qurilish universiteti arxitektura fakulteti interyer dizayn guruhi
2-kurs talabasi*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada o'zbek ma'rifatparvar adabiyotining yirik namoyandasi Zokirjon Xolmuhammad o'g'li Furqatning publitsistik faoliyati zamonaviy blogerlik fenomeni bilan tarixiy va konseptual jihatdan qiyosiy tahlil qilinadi. Furqatning ijtimoiy-ma'rifiy, siyosiy mavzularda yozgan asarlari, xatlari va ochiq mulohazalari uning o'z davridagi ijtimoiy ongni shakllantirishdagi rolini ochib beradi. Tadqiqotda zamonaviy blogerlik faoliyatining asosiy tamoyillari bilan Furqat publitsistikasi o'rtasida funksional o'xshashliklar va tafovutlar aniqlanadi. Muallif ushbu yondashuv orqali Furqat publitsistikasi orqali o'z davrining ijtimoiy axborot maydonida tutgan o'rnini zamonaviy kommunikatsiya mezonlari nuqtayi nazaridan baholaydi.*

Kalit so'zlar: *Furqat, publitsistika, blogerlik, ma'rifatparvarlik, ijtimoiy ong, axborot maydoni, tarixiy tahlil, zamonaviy kommunikatsiya.*

Abstract: *This article presents a historical and conceptual comparative analysis of the journalistic activity of Zokirjon Khulmukhamad ogli Furqat, a prominent representative of Uzbek enlightenment literature, with the modern phenomenon of blogging. Furqat's writings, letters, and public reflections on socio-educational and political topics reveal his role in shaping the social consciousness of his time. The study identifies functional similarities and differences between the main principles of modern blogging and Furqat's journalistic work. Through this approach, the author evaluates Furqat's role in the information space of his era from the perspective of contemporary communication standards.*

Key words: *Furqat, journalism, blogging, enlightenment, social consciousness, information space, historical analysis, modern communication.*

Аннотация: *В данной статье публицистическая деятельность Зокиржона Холмухаммад оглы Фурката, видного представителя узбекской просветительской литературы, сопоставляется с современным феноменом блогерства в историческом и концептуальном аспектах. Его произведения, письма и открытые размышления на социально-просветительские и политические темы раскрывают роль Фурката в формировании общественного сознания своего времени. В исследовании выявляются функциональные сходства и различия между основными принципами современной блогерской деятельности и публицистикой Фурката. Автор оценивает место Фурката в информационном пространстве своего времени с точки зрения современных стандартов коммуникации.*

Ключевые слова: *Фуркат, публицистика, блогерство, просветительство, общественное сознание, информационное пространство, исторический анализ, современная коммуникация.*

XXI asrda axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida insonlarning fikr almashuvi, ijtimoiy muammolarni ko'tarishi va jamoatchilik fikrini shakllantirish usullari tubdan o'zgardi. Ayniqsa, bloggerlik faoliyati zamonaviy ommaviy axborot vositalarining muhim shakliga aylandi. Bloggerlar jamiyatdagi muhim masalalarni muhokama etish, ommaga tezkor ma'lumot yetkazish, axloqiy va siyosiy pozitsiyalarni ifoda etishda faol ishtirok etmoqda.

Tarixiy jihatdan olib qaralganda, bu kabi ijtimoiy-axborot funksiyalarini XIX asr oxiri va XX asr boshlarida yashagan ma'rifatparvar adiblar ham bajarganini ko'rish mumkin. Jumladan, Zokirjon Xolmuhammad o'g'li Furqat – o'z davrining ilg'or fikrli vakili sifatida publitsistik maqolalari, ochiq maktublari va shaxsiy kuzatuvlari orqali xalq ongini uyg'otishga, ma'rifat va taraqqiyot g'oyalarini targ'ib etishga xizmat qilgan. Uning asarlari orqali ijtimoiy voqelik aks ettirilib, xalqning ijtimoiy-siyosiy faolligi oshishiga ta'sir ko'rsatgan.

Mazkur maqolada Furqat publitsistikasi va bugungi bloggerlik faoliyati o'rtasida mazmuniy va funksional o'xshashliklar, shuningdek, tuzilma va vosita jihatidan tafovutlar konseptual asosda tahlil qilinadi.

Furqatning publitsistik merosi o'z davrining ijtimoiy, siyosiy va madaniy hayotini aks ettirgan muhim manba hisoblanadi. Uning safar xotiralari, Rossiyaga yuborgan ochiq maktublari, shuningdek, jadidchilik ruhidagi ma'rifiy chiqishlari orqali:

- savodsizlik, johillik, ortiqcha urf-odatlar tanqid qilinadi,
- ilm-fan, maktab, taraqqiyot targ'ib qilinadi,
- Turkiston xalqlarining ozodligi va huquqlari haqida mulohazalar ilgari suriladi.

Furqat bu fikrlarni ommaga tushunarli, xalqona tilda, hayotiy misollar orqali yetkazgan. Bu jihatlar zamonaviy bloggerlarning ommaga ta'sir ko'rsatish metodlariga yaqin turadi.

2. Zamonaviy bloggerlik faoliyati bilan qiyos

Bloggerlik — internet asosida olib boriladigan mustaqil axborot va fikr almashish maydoni. U quyidagi jihatlar bilan ajralib turadi:

- tezkorlik va keng auditoriyaga ega bo'lish,
- multimedaviy vositalardan foydalanish (video, audio, matn),
- shaxsiy brend va shaxsiy pozitsiyani ochiq namoyish etish.

Furqatda bu vositalar bo'lmagan bo'lsa-da, yozma shaklda, ochiq pozitsiyalarda, jamoatchilikka murojaat qilish, muammolarni ko'tarish orqali shu kunning bloggerlariga xos yondashuvlarni namoyon etgan.

Zokirjon Xolmuhammad o'g'li Furqatning publitsistik faoliyati va zamonaviy bloggerlik o'rtasida mazmun va funksional jihatdan bir qator o'xshashliklar mavjud. Har ikkala holatda ham muallif – u istay blogger bo'lsin, istay publitsist – jamiyatdagi muammolarni ilgari

surish, ommani ma'rifatga chorlash, ijtimoiy fikrni shakllantirish vazifasini bajaradi. Furqat o'z davrida yozgan ochiq maktublari, ijtimoiy-ma'rifiy mazmundagi maqolalari orqali xalqni o'ylantirgan muammolarga e'tibor qaratgan, islohotlar zarurligini asoslagan. Xuddi shunday, zamonaviy blogerlar ham dolzarb mavzularni ko'tarib chiqib, o'z auditoriyasiga ta'sir ko'rsatadi, muayyan g'oyalarni ilgari suradi.

Biroq, bu ikki faoliyat o'rtasida sezilarli farqlar ham mavjud. Eng asosiy tafovut axborot yetkazish vositalaridadir. Furqat o'z fikrlarini qog'ozda, ko'pincha gazeta va risolalar orqali bayon etgan bo'lsa, bugungi blogerlar internet, ijtimoiy tarmoqlar orqali millionlab auditoriyaga bevosita murojaat qilishi mumkin. Bundan tashqari, zamonaviy blogerlikda multimedia vositalar – video, audio, vizual effektlar keng qo'llaniladi, bu esa axborotni yanada tez va jozibador yetkazish imkonini beradi. Furqat esa faqatgina yozma uslubda, adabiy va didaktik tilda ifoda qilgan, bu esa o'z davrining savodli qatlamiga mo'ljallangan bo'lgan.

Yana bir farqli jihat shuki, blogerlikda shaxsiy brend, auditoriya bilan interaktiv munosabatlar, izohlar orqali aloqa asosiy rol o'ynaydi. Furqat faoliyatida esa, albatta, bu holat mavjud emas edi — u bir yoqlama, publitsistik ohangda murojaat qilgan.

Shunga qaramay, mohiyat va maqsad nuqtayi nazaridan, Furqat faoliyatini zamonaviy blogerlikning tarixiy ildizlaridan biri sifatida ko'rish mumkin. U jamiyatdagi muammolarni yoritgan, ijtimoiy ongni uyg'otishga xizmat qilgan, o'z davri uchun «axborot vositachisi» vazifasini bajargan.

Zokirjon Xolmuhammad o'g'li Furqat o'z davrining ilg'or fikrli, ma'rifatparvar adibi bo'lib, uning publitsistik faoliyati o'sha davr Turkiston jamiyatida ijtimoiy ong va tanqidiy fikrning shakllanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatgan. U yozgan maqolalar, maktublar va ochiq chiqishlar orqali xalqni ilm-ma'rifatga, zamonaviy fikrlashga, islohotlarga chorladi. Bugungi kunda blogerlik faoliyati ham shunga o'xshash vazifani bajaradi: jamiyatga axborot yetkazish, muammolarni ko'tarish, jamoatchilik fikrini shakllantirish.

Furqatda zamonaviy texnologik imkoniyatlar bo'lmagan bo'lsa-da, u o'z asarlari orqali xalq bilan bevosita muloqot qilishga, ularda fikrlashga undovchi savollar uyg'otishga erishgan. Shuning uchun Furqatni o'z davrining blogeriga o'xshatish, bu faoliyatni tarixiy kontekstda talqin qilish mumkin. Uning ijtimoiy faolligi, axborot tarqatish uslubi va ma'rifatparvar pozitsiyasi zamonaviy blogerlikning ideaviy ildizlari bilan uzviy bog'liq.

Ushbu maqola orqali Furqat publitsistikasining bugungi zamonaviy axborot muhitidagi ahamiyati qayta baholandi va uning faoliyati zamonaviy blogerlik bilan kontseptual jihatdan yaqin ekanligi ilmiy asosda tahlil qilindi. Bu esa o'z navbatida, tarixiy adabiy merosimizni yangicha nigoz bilan o'rganishga turtki bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I. A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma'naviyat, 2008.
2. Mirvaliev B., G'afurov B. O'zbek adabiyoti tarixi (II jild). – T.: Fan, 2000.
3. Qayumov A. Furqat. – T.: G'afur G'ulom nomidagi NMIU, 1974.
4. Nazarov Sh. O'zbek publitsistikasi tarixi. – T.: Universitet, 2007.
5. Shavkatovna, T. M. (2024). ZAMONAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING NUTQ MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI. TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR, 1(3), 28-31.
6. Shavkatovna, T. M. (2024). INNOVATSION YONDASHUVLAR ASOSIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING NUTQ MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 1(3), 337-340.
7. LI, T., MN, A., & Shavkatovna, T. M. (2025). NUTQ BUZILISHLARINING KOMPLEKS KORREKSIYASI: LOGOPED VA OTA-ONANING HAMKORLIGI. TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI, 1(6), 66-69.
8. LI, T., MN, A., & Shavkatovna, T. M. (2025). NUTQ BUZILISHLARINING KOMPLEKS KORREKSIYASI: LOGOPED VA OTA-ONANING HAMKORLIGI. TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI, 1(6), 66-69.
9. Shavkatovna, T. M. (2024, June). NUTQ MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHDA PEDAGOGIK QARASHLAR. In INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE (Vol. 1, No. 6, pp. 3-7).
10. Shavkatovna, T. M., & Ruhshona, K. (2024, May). PEDAGOG-PSIXOLOGLARNING NUTQ MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH. In INTERNATIONAL CONFERENCE ON MODERN DEVELOPMENT OF PEDAGOGY AND LINGUISTICS (Vol. 1, No. 5, pp. 17-22).
11. Nasrullayev, E. (2021). ISTIQLOL DAVRI DRAMATURGIYASIDA NAVOIY TALQINI. Boshlang'ich ta'limda innovatsiyalar, (Архив № 1).
12. Файзиллаева, С., & Тахирова, М. А. (2025, April). СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ИЗУЧЕНИИ НАРЕЧИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА. In CONFERENCE OF MODERN SCIENCE & PEDAGOGY (Vol. 1, No. 1, pp. 237-240).
13. Яценко, В., & Тахирова, М. А. (2025, April). ОСНОВНЫЕ ПОДХОДЫ К КЛАССИФИКАЦИИ ЭЛЛИПТИЧЕСКИХ КОНСТРУКЦИЙ. In CONFERENCE OF MODERN SCIENCE & PEDAGOGY (Vol. 1, No. 1, pp. 67-68).